

BETERE KWALITEIT RIJSCHOLEN DOOR ECHTE BIJSCHOLING

Eric Smaling, SP-Tweede Kamerlid
Jurgen van der Sloot, SP-beleidsmedewerker verkeer

maart 2016

100% SOCIAAL

INHOUD

INLEIDING

De afgelopen jaren zijn er binnen de rijschoolbranche de nodige misstanden aan het licht gekomen. Denk aan het sjoemelen met slagingspercentages en het ontduiken van belastingen. Rijschoolhouders hebben te maken met een bijscholing die in de praktijk een zinloos examen blijkt. Dit alles zorgt ervoor dat de kwaliteit van het rijonderwijs onder druk staat. Binnenkort behandelt de Tweede Kamer de Wet rijonderricht motorrijtuigen (WRM). Om de rijschoolbranche weer gezond te maken doet de SP een aantal voorstellen.

We verhogen de eisen die we stellen aan rijscholen. Omdat er nu weinig eisen worden gesteld is er een wildgroei ontstaan in de rijscholenbranche. De prijzen zijn fors gedaald en voor de rijschoolinstructeur is het vaak lastig om een redelijk inkomen te verdienen. De kwaliteit van de rijopleidingen staat hierdoor onder druk. Ook zien we dat er gefraudeerd wordt met slagingspercentages, waardoor het voor een leerling niet inzichtelijk is of de rijschool waar hij of zij bij wil gaan lessen wel van goede kwaliteit is.

In 2009 is de praktijkbegeleiding ingevoerd om de kwaliteit van de rijscholen te verbeteren. Rijinstructeurs leggen dan een examen af om vast te stellen of zij nog geschikt zijn om les te geven. Het was de bedoeling dat de kwaliteit verbeterde en slechte rijinstructeurs verdwenen. Veel rijinstructeurs hebben forse kritiek op de praktijkbegeleiding, omdat het examen veel te ver van de praktijk afstaat. Ze noemen het een toneelstukje om te kunnen slagen – ook rijinstructeurs met een hoog slagingspercentage zeggen dat. Er is weinig ruimte voor een praktijkgerichte benadering. Het komt voor dat rotte appels door het examen komen terwijl instructeurs met een hoog slagingspercentage en veel ervaring zakken.

Vanuit de rijschoolbranche wordt al jaren bezwaar gemaakt tegen deze praktijkbegeleiding. Zo is er vorig jaar een breed ondertekende petitie ingediend bij de Tweede Kamer met als oproep de praktijkbegeleiding te veranderen. De SP heeft recent een voorstel in de Tweede Kamer ingediend om tot een betere praktijkbegeleiding te komen, waarbij de sanctie dat een instructeur zijn/haar bevoegdheid kan verliezen niet meer centraal staat. De SP wil dat de kwaliteit van de rijlessen en het uitwisselen van kennis en ervaring centraal komen te staan bij de bijscholing. Rijscholen die over een lange periode slechte kwaliteit leveren en een zeer laag slagingspercentages behalen, verliezen hun lesbevoegdheid. Op deze wijze wordt het kaf van het koren gescheiden.

In dit rapport doen wij concrete voorstellen over hoe het beter kan. Daarvoor hebben we gesproken met verschillende rijschoolhouders, de Vereniging Rijschool Belang (VRB) en het CNV. Het uitgangspunt hierbij is een betere kwaliteit voor de leerling en een toekomst met meer zekerheid voor rijschoolhouders en rijinstructeurs.

foto Bas Stoffelsen

Eric Smaling,
SP-Tweede Kamerlid

ONZE VOORSTELLEN

De kwaliteit van de rijschoolbranche moet beter. Er moet een beter toekomstperspectief komen voor de rijschoolhouders en rijinstructeurs. De SP doet daarom de volgende voorstellen:

1. De vijfjaarlijkse bijscholing blijft verplicht, net zoals bij beroepschauffeurs (code 95). Het niet deelnemen aan de bijscholing zal leiden tot het verliezen van de lesbevoegdheid.

2. De sanctie bij de vijfjaarlijkse praktijkbegeleiding wordt afgeschaft, zodat die niet langer het karakter heeft van een examen maar van een bijscholing.

3. De praktijkbegeleiding wordt meer in lijn gebracht met hoe een instructeur zelf in de praktijk lesgeeft Bij het opstellen van de nieuwe praktijkbegeleiding krijgen de rijinstructeurs een belangrijke inbreng. Zo sluit de bijscholing beter aan bij de behoefte van de rijinstructeurs.

4. Er komen aanvullende toelatingseisen om te kunnen starten aan de opleiding tot rijinstructeur. Zo moeten starters minimaal vijf jaar rijervaring hebben en een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) kunnen overleggen.

5. De opleiding tot rijinstructeur wordt uitgebreid met een onderdeel over zelfstandig ondernemen. Binnen dit onderdeel ligt de nadruk op het vergroten van de basiskennis over ondernemen. Bijvoorbeeld hoe kostprijsberekeningen gemaakt moeten worden, hoe een administratie eruit moet zien en welke belastingregels er gelden.

6. De branche wordt gestimuleerd om een CAO op te stellen zodat de rechten en plichten van rijinstructeurs in loondienst beter geborgd zijn.

7. De politie en de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) gaan actief controleren of de rijinstructeurs in het bezit zijn van een geldige lesbevoegdheid.

8. Leerlingen moeten erop kunnen vertrouwen dat slagingspercentages van rijscholen kloppen. Daarom komt er een verbod op spookrijscholen, waarbij rijschoolhouders twee rijscholen hebben. De goede leerlingen rijden af op de ene school. De matige leerlingen, zonder dat ze het zelf weten, rijden af op een andere rijschool met een andere rijschoolnaam.

9. De sanctie van het kwijtraken van de lesbevoegdheid komt los te staan van de praktijkbegeleiding maar wordt verbonden aan een minimum slagingspercentage: rijinstructeurs met een slagingspercentage onder dat minimum verliezen hun lesbevoegdheid.

WEINIG EISEN, VEEL VERANTWOORDELIJKHEDEN

Met het oog op kwaliteitsverbetering in de rijschoolbranche is het goed om de huidige eisen die aan een rijinstructeur gesteld worden onder de loep te nemen. Om te starten met de opleiding voor rijinstructeur moet je het rijbewijs bezitten in de categorie waarin je les wil gaan geven. Verder wordt er een VMBO-opleiding verlangd; wanneer je dit niet hebt is een toelatingstoets noodzakelijk. De opleiding zelf duurt ongeveer een half jaar. Dit betekent dat iemand die het rijbewijs heeft behaald al op zijn achttiende rijinstructeur kan worden. Er worden geen eisen gesteld wat betreft rijervaring. Ook aan het starten van een eigen rijschool zijn verder geen voorwaarden verbonden.

Wat opvalt is dat de overheid weinig eisen stelt aan iemand die rijinstructeur wil worden. In het verleden is dit door het UWV daarom ook gezien als een makkelijke opstap om werklozen aan een baan te helpen. Het gevolg was dat de branche werd overspoeld door mensen die een eigen rijschool begonnen zonder daar voldoende kennis en kunde voor te hebben. Het aantal ingeschreven rijscholen steeg van 6.800 in 2011 naar 7.878 in oktober 2012.[1] Inmiddels zijn er 8.326 rijscholen ingeschreven, terwijl het aantal examens min of meer gelijk bleef. Het gevolg was verstoring van de markt door dumpprijzen en ontduiking van belastingen.[2]

Eind 2011 is 2toDrive van start gegaan. Daarbij kan een jongere kan al bij 16,5 jaar starten met lessen en ook voor zijn of haar 18de verjaardag een rijbewijs halen. Jongeren rijden dan nog onder begeleiding van een coach. Het is opvallend dat aan deze coach meer eisen worden gesteld dan aan iemand die start met de opleiding tot rijinstructeur. Deze coach moet minimaal vijf jaar in het bezit zijn van een Nederlands personenautorijbewijs en moet minimaal 27 jaar oud zijn. Hij of zij mag vier jaren voorafgaand aan de aanvraag van de begeleiderspas geen strafrechtelijke veroordelingen voor verkeersovertredingen hebben gehad. Ook mag de begeleider 4 jaren voorafgaand aan de aanvraag van de begeleiderspas geen alcoholcursussen of gedragscursussen hebben gehad. Tot slot mag hij of zij vier jaren voorafgaand aan de aanvraag van de begeleiderspas geen onderzoeken naar de rijvaardigheid of rijgeschiktheid hebben gehad. Terechte eisen. Maar waarom gelden deze niet voor een rijinstructeur die een niet minder grote verantwoordelijkheid heeft?

Als we goede rijinstructeurs willen hebben, behoort daar ook een fatsoenlijke beloning bij. Door de druk op de gehele rijschoolbranche werken sommige instructeurs voor een veel te laag loon. Dit komt de kwaliteit niet ten goede en stimuleert gesjoemel en fraude. De SP stelt daarom voor dat er binnen de rijschoolbranche wordt gewerkt aan een CAO.

De SP stelt voor om de eisen aan rijinstructeurs aan te scherpen.. Enige rijervaring is noodzakelijk voordat iemand aan een opleiding voor rijinstructeur begint. Rijinstructeurs moeten in elk geval vijf jaar in het bezit zijn van het rijbewijs in de categorie waarin zij les willen geven. Verder stelt de SP voor om een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) verplicht te stellen bij aanvang van de opleiding. De BOVAG heeft deze verklaring per 2014 al verplicht gesteld voor haar leden.

Veel mensen die de opleiding tot rijinstructeur volgen, kiezen ervoor om een eigen rijschool te starten. Niet iedereen heeft de juiste kennis over het runnen van een onderneming. Daarom wil de SP dat in het opleidingstraject voor rijinstructeur ook een onderdeel over ondernemen wordt toegevoegd. Hierdoor kan iemand ook een bewuste keuze maken of het starten van een rijschool wel verstandig is of dat werken in loondienst beter is.

1 Kamervragen van het lid Bashir (SP) aan de minister van Infrastructuur en Milieu over het bericht ‘Forse groei rijscholen is ongewenst’. Vergaderjaar 2012-2013, aanhangselnummer 2111.

2 Kamervragen van het lid Bashir (SP) aan de minister van Infrastructuur en Milieu en de staatssecretaris van Financiën over het bericht dat 1 op de 5 rijscholen zwart werkt, vergaderjaar 2012-2013, aanhangselnummer 880.

HANDHAVING IS MEER DAN REGELS OP PAPIER

De afgelopen jaren zijn een aantal misstanden in de rijschoolbranche aan het licht gekomen, zoals (al dan niet bewuste) belastingontduiking. Ook zien we dat sommige ondernemers meerdere rijscholen inschrijven om zo te kunnen sjoemelen met het slagingspercentage. Deze zogenaamde spookrijscholen zorgen voor een vertekend beeld. De goede leerlingen rijden af op de ene school. De matige leerlingen rijden, zonder dat ze het zelf weten, af op een andere rijschool met een andere rijschoolnaam. Als leerling moet je erop kunnen vertrouwen dat het slagingspercentage van de rijschool klopt. Daarom stelt de SP voor dat er een verbod komt op spookrijscholen die sjoemelen met het slagingspercentage.[3]

Maar hier blijft het niet bij: de afgelopen jaren ontving de SP met regelmaat signalen dat er instructeurs actief zijn die helemaal geen lesbevoegdheid hebben. In 2013 kwam naar buiten dat er mogelijk zo'n duizend instructeurs actief zijn zonder geldige bevoegdheid: hun bevoegdheid is verlopen of de lesbevoegdheid is nooit gehaald. Opvallend is dat een rijinstructeur weinig gecontroleerd wordt op het bezit van een lesbevoegdheid. De pakkans is erg klein. De SP heeft hier Kamervragen over gesteld.[4] Duidelijk is dat op al deze praktijken de WRM-praktijkbegeleiding geen enkel verschil maakt als het gaat om het tegengaan van sjoemelen of het lesgeven zonder bevoegdheid.

De controle op rijinstructeurs moet verbeteren. Alleen regels op papier helpen niet. Dit kan door vaker steekproeven te houden waarbij lesvoertuigen staande worden gehouden. Dit kan zowel door de ILT als door de politie worden uitgevoerd.

3 Kamervragen van het lid Bashir (SP) aan de Minister van Infrastructuur en Milieu over rijscholen die sjoemelen met slagingspercentages, vergaderjaar 2014-2015, aanhangselnummer 1579.

4 Kamervragen van het lid Bashir (SP) aan de Minister van Infrastructuur en Milieu over bericht dat rijinstructeurs onbevoegd lesgeven vergaderjaar 2013-2014, aanhangselnummer 746.

VAN EXAMINEREN NAAR ECHTE BEGELEIDING – EEN NADERE BESCHOUWING

Een van de meest in het oog springende maatregelen van de afgelopen jaren was de WRM-praktijkbegeleiding. Deze bijscholing moet elke vijf jaar verplicht worden gevolgd door rijinstructeurs. In de praktijk blijkt het echter een vijfjaarlijks examen te zijn. Het onvoldoende afleggen van het examen betekent dat de instructeur zijn of haar bevoegdheid verliest. De WRM-praktijkbegeleiding is ingevoerd met als doel de kwaliteit van de rijscholen te verbeteren en de spreekwoordelijke rotte appels eruit te halen. Vanwege de kritiek van ervaren rijinstructeurs hierop komt de WRM-praktijkbegeleiding echter in een ander daglicht te staan. De rijinstructeurs dienden hierover eind 2014 een petitie in de bij de Tweede Kamer.[5] Rijinstructeurs vinden de sanctie – het kwijtraken van de lesbevoegdheid – te zwaar. Daarnaast sluit de praktijkbegeleiding niet aan bij de wijze van lesgeven in de praktijk. Dit protocol[6], dat is opgesteld door het Innovam Branche Kwalificatie Instituut (IKBI), is leidend bij de praktijkbegeleiding. Veel instructeurs noemen dit ook wel een 'toneelstukje'. Dit blijkt ook uit de vele e-mails die we als SP-fractie hierover hebben ontvangen[7]:

'Het is een toneelstukje dat opgevoerd moet worden en raakt kant nog wal met het echte praktische lesgeven dat wij dagelijks doen. Hierdoor raken goede instructeurs hun bevoegdheid kwijt en de mensen die bezig zijn met toneelstukjes blijven over.'

De manier waarop les moet worden gegeven tijdens de praktijkbegeleiding staat ver weg van de normale manier van lesgeven. Veel instructeurs zeggen dat ze geen enkele klant meer zouden hebben wanneer ze zich houden aan het protocol dat is opgesteld voor de praktijkbegeleiding. Dit heeft er toe geleid dat de SP in maart 2015 samen met het CDA een motie heeft ingediend met het verzoek om te komen tot een nieuwe praktijkbegeleiding zonder sanctie[8]. Deze motie kreeg echter geen steun van de meerderheid van de Tweede Kamer.

Naast dat er veel kritiek is op het protocol en de verregaande sanctie van het verliezen van de lesbevoegdheid zijn ook de kosten voor veel instructeurs een doorn in het oog. Rijinstructeurs zijn zeker bereid tot verplichte bijscholing, maar de huidige praktijkbegeleiding is behoorlijk prijzig, terwijl het nut ervan niet ervaren wordt. Al deze zaken bij elkaar hebben voor gezorgd dat er geen draagvlak is voor de praktijkbegeleiding onder instructeurs.

'Ik vrees echter dat bij de evaluatie het komende jaar de Bovag/IBKI niet van plan zal zijn deze makkelijke geldstroom zomaar te laten schieten. De kosten voor de instructeur zijn nu drie dagen verplicht cursus volgen à 170 euro per dag, totaal 510 euro. Dan twee praktijkbegeleidingexamens à 250 euro, samen 500 euro. In totaal ben ik dus 1.010 euro kwijt, nog exclusief vier dagen omzetverlies.'

Ook valt op dat vrijwel iedereen in twijfel trekt of deze praktijkbegeleiding echt de slechte instructeurs eruit haalt. Zo is het goed mogelijk dat slechte rijinstructeurs prima in staat zijn om de praktijkbegeleiding te behalen maar toch hun leerlingen slecht behandelen.

'Ten slotte zijn de 'rotte eieren' tussen de rijinstructeurs vaak niet instructeurs die het vak zelf niet goed uitvoeren, maar instructeurs die de leerlingen slecht behandelen, zoals tussen de lessen door constant telefoneren, handtastelijk gedrag, rijlessen te vaak afzeggen, afspraken niet nakomen, en noem maar op. Hierop wordt niet getoetst, waardoor de 'rotte eieren' die het toneelstukje goed opvoeren, gewoon door kunnen gaan met hun wanpraktijken.'

5 Petitie 'Stop de sanctie op het herexamen voor de WRM Praktijkbegeleiding'.
6 Beoordelingsprotocol 'Instructie geven en coachen' WRM 2009 van het IBKI.
7 De SP heeft bijna honderd e-mails ontvangen als reactie op de motie Bashir/Van Helvert over nieuwe praktijkgerichte bijscholing voor de rijschoolbranche, vergaderjaar 2014-2015, Kamerstuk 29398-454. Deze e-mails liggen ter inzage bij de SP-Tweede Kamerfractie.
8 Maatregelen verkeersveiligheid; motie Bashir/Van Helvert over nieuwe praktijkgerichte bijscholing voor de rijschoolbranche, vergaderjaar 2014-2015, Kamerstuk 29398-454.

De SP stelt voor om de praktijkbegeleiding te veranderen. Wat blijft is een vijfjaarlijkse verplichte bijscholing voor alle rijinstructeurs. Alleen schrappen we de sanctie en zou de bijscholing moeten bestaan uit twee delen, een praktijkgericht onderdeel en een theoretisch onderdeel. Het theoretische onderdeel wordt gebruikt om de kennis van verkeersregels en eventuele veranderde wetgeving bij te brengen. Bij het praktijkonderdeel is het van belang dat de rijinstructeur een les uitvoert zoals hij normaal ook zou doen. Niet volgens een protocol. Hierbij kan men dan tips krijgen hoe op bepaalde onderdelen er verbeteringen mogelijk zijn. Wij zijn van mening dat dit veel voordelen heeft. Er hoeft geen toneelstukje meer te worden opgevoerd. De instructeur krijgt feedback over een rijles zoals hij of zij deze in de praktijk geeft. Door het wegvallen van de sanctie zal iemand ook veel meer ontspannen deelnemen aan de bijscholing, wat er voor zorgt dat meer informatie wordt opgenomen.

> *'Ik ben een voorstander van bijscholing, maar dan wel bijscholing waar je wat aan hebt. En dat er een controle is op het daadwerkelijk doen van de bijscholing, zoals de theoretische bijscholing nu, vind ik prima. Hierdoor gaat de kwaliteit vooruit. Maar de sanctie die aan de praktijkbegeleiding vastzit is veel te zwaar. Mede omdat de instructeurs eigenlijk het hele jaar door getoetst worden. Als wij ons werk niet goed genoeg doen, slagen de leerlingen tenslotte ook niet voor hun rijexamen.'*

Hoe de bijscholing dan verder exact vorm wordt gegeven is aan de branche zelf. Wat de SP betreft krijgen de rijschoolhouders hier een nadrukkelijkere rol in dan nu het geval is. De rijschoolbranche is zelf ook gebaat bij een goede kwaliteit en een goed imago. Om de rotte appels eruit te halen stellen we voor om te onderzoeken of het slagingspercentage hier als instrument voor gebruikt kan worden.

WWW.SP.NL